

„20 aastat jätkusuutliku arengu mõtestamist ja sisustamist“

Kaja Peterson

Säästva arengu komisjoni esimees

Säästva Eesti Instituudi programmijuht

2012

RIO+20

**United Nations Conference
on Sustainable Development**

Green Economy / Sustainable Governance

“The Future We Want”

2012 INTERNATIONAL YEAR OF
SUSTAINABLE ENERGY
FOR ALL

Säästva arengu arengulugu

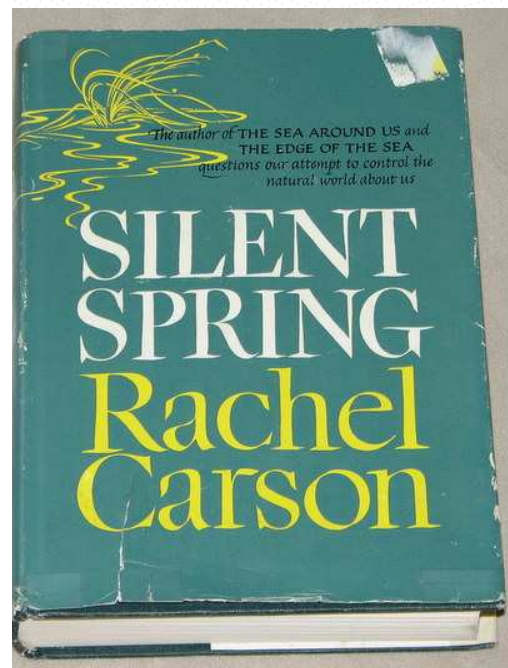
4 kümnendit:

- 1972
- 1987
- 1992
- 2002
- 2012
- .....

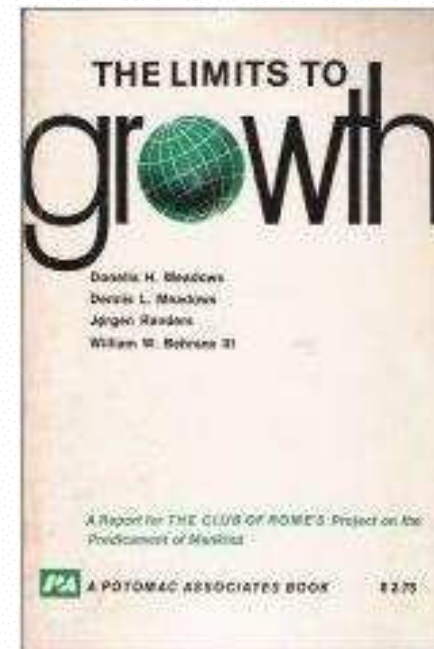

Teedrajanud teosed

Rachel Carson
"Hääletu kevad" 1962

Rooma Klubi
"Kasvu piirid" 1972

ÜRO Inimarengu- ja keskkonna- konverents ehk Stockholmi Konverents 1972

- Pöördepunkt poliitikas - ühiskonna ja keskkonna vaheliste suhete mõtestamine, esimene globaalne konverents keskkonna ja inimarengu teemal
- Asutati UNEP – ÜRO Keskkonnaprogramm
- Pandi alus Euroopa Liidu keskkonnategevuskavade koostamisele (I kava 1972, täna kehtib VI kava)

1980-ndad

- 1980 moodustati esimene roheline partei, Saksamaal, said parlamenti 1983
- 1981 moodustati EK keskkonnadirektoraat
- 1983 ÜRO moodustab Keskkonna ja Arengu Maailma Komisjoni ja määrab selle etteotsa Norra peaministri Gro Harlem Brundtlandi. 1987 ilmub raport “Meie ühine tulevik” (*Our Common Future*)
- 1985 teavitati esimest korda osooniaugust Antarktika kohal
- 1988 *International Panel on Climate Change* (IPCC; Maailma Meteoroloogia Organisatsiooni ja UNEPi egiidi all)
- 1989 moodustatakse Stockholmi Keskkonna Instituut (SEI), Beijeri Instituudi (1977) baasil

1990-ndad

- 1990 moodustatakse Euroopa Keskkonnaagentuur (EEA; alates 1994 Kopenhaagenis) ja EIONET; hakkavad ilmuma Euroopa Keskkonnaülevaated
- 1990 ilmub esimene IPCC raport, vajadus globaalse kliimakokkulepe järele
- *1991 asutatakse Eestimaa Looduse Fond*
- 1992 Rio de Janeiros – Agenda 21; Kliima raamkonventsiooni ja Bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni asutamine/allakirjutamine
- *1992 asutatakse Säästva Eesti Instituut*
- 1994 esimene geneetiliselt muundatud vili (tomat) turul

2000-ndad

- 2000 Lissaboni leping – Euroopa konkurentsi eesmärgid
- 2001 9/11
- 2002 *Earth Summit on SD* – Johannesburg, 8MDGs – aastatuhande eesmärgid
- 2002, 2003, 2006 .. üleujutused Euroopas
- 2003, 2006, 2010, 2011 .. kuumalained Euroopas
- 2005 Kyoto protokoll
- 2005 ÜRO raport *Millennium Ecosystem Assessment* – looduskapital väheneb ähvardava kiirusega
- 2007 IPCC 3.raport – Maa keskmine temperatuur on tõusnud, sellele tõusule on kaasa aidanud inimtegevus

Aastatuhande eesmärgid, MDG, 2002

Goal 1: Eradicate extreme poverty and hunger

Goal 2: Achieve universal primary education

Goal 3: Promote gender equality and empower women

Goal 4: Reduce child mortality rates

Goal 5: Improve maternal health

Goal 6: Combat HIV/AIDS, malaria, and other diseases

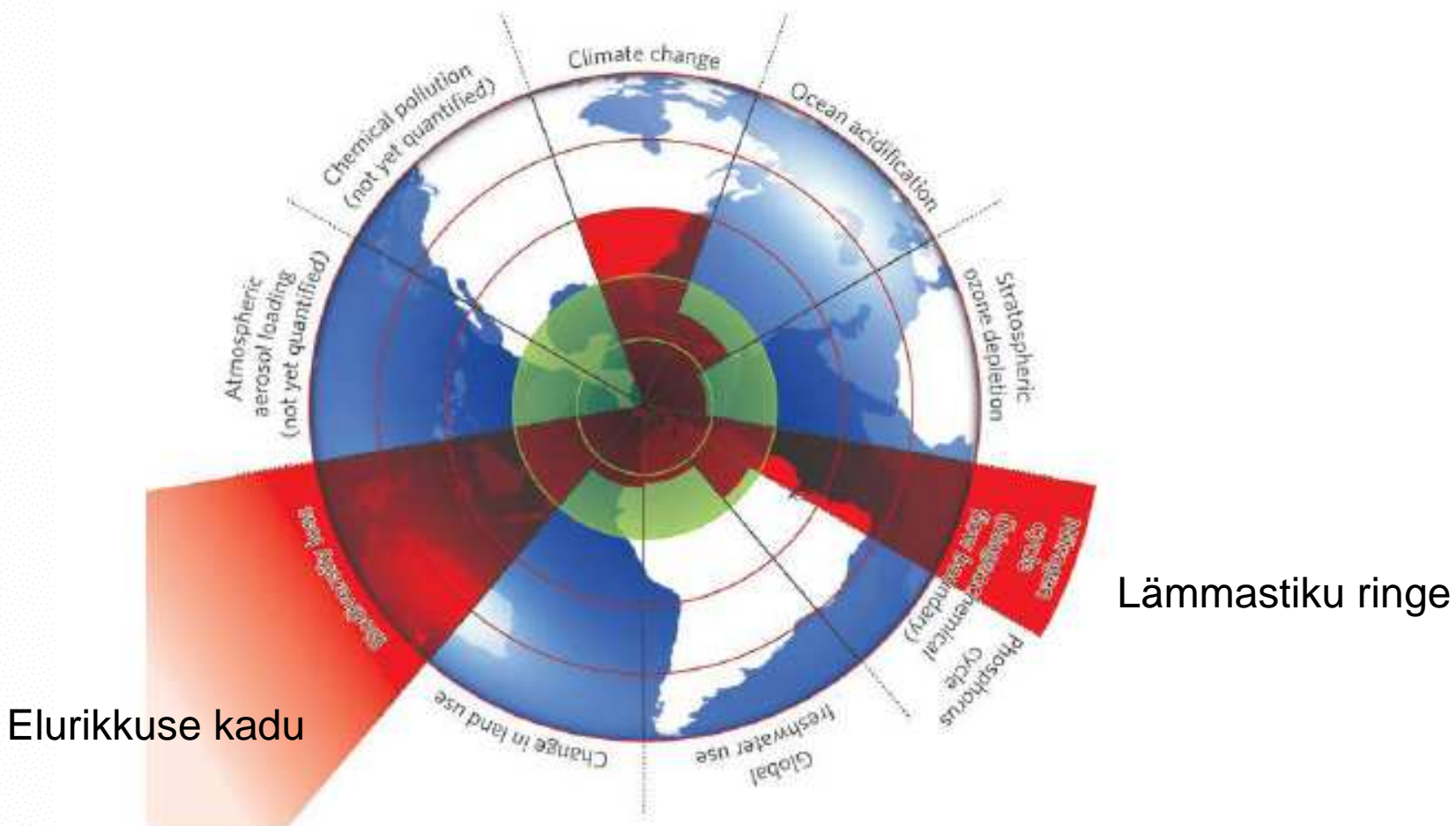
Goal 7: Ensure environmental sustainability

Goal 8: Develop a global partnership for development

Inimkonna ees seisvad väljakutsed

- Toit ja vesi ei ole kõigile inimestele kättesaadav;
- Elementaarsed elamistingimused pole kõigile kätte saadavad;
- Linnastumine ja maapiirkondade tühjenemine; '*arrival cities*'-sündroomi süvenemine;
- Energia vajadus pigem kasvab kui väheneb, olenemata säästlikumatest tehnoloogiatest; vabanemine fossiilkütuste sõltuvusest;
- Inimesed elavad kauem, keskmine eluiga on tõusnud;
- Toidu kvaliteedi/päritolu küsimus omandab järjest suuremat tähtsust;
- Toodete koostis järjest keerulisem, kemikaalide sisaldus ja mõju tervisele järjest olulisem;
- Kõrgtehnoloogia vajab vähelevinud metalle ja sulameid, kuid suurtes kogustes;
- Looduskeskkond vaesub, elurikkus väheneb; looduse hüvede üle ei peeta arvestust, nad pole 'kaubeldavad'; looduskapitali arvestamine riigieelarves;
- Rikaste riikide elanikud tarbivad vaesemate riikide loodusressursse ja 'eksportivad' oma keskkonnamõju tagasi vaesematesse riikidesse;
- Keskkonda vähem kurnavasse tegevusse ei toeta inimeste käitumine ega igapäevased valikud. Majandus põhineb tarbimisel

kliimamuutus

Allikas: Rockström, J. *et al.*, 2009. Planetary boundaries. *Nature* **461**, 472-475 (24 September 2009)

Säästva arengu definitsiooni otsingud

- Tähendus sõltub kontekstist ja kasutajast
- Kaasav (puudutab kõiki) ja raske kitsendada
- Ruumis ja ajas dünaamiline
- Poliitiline: vastandlike vaadetega poliitilised jõud annavad säästvale arengule oma sisu
- Pole universaalset definitsiooni ja rakendusmoodust

Säästev areng

- **Lõimiv** – mitte sotsiaal-majanduslikult vaid ka ökoloogiliselt ja keskkondlikult võimalik ..; mitte ainult tänaseid vaid ka tuleviku vajadusi arvestav; mitte ainult kohalik vaid ka globaalne; mitte ainult inimese vajadusi, vaid kogu ökosüsteemi arvestav...
- **Kriitiline** – üha suurema majanduskasvu ja tarbimisvajaduse pidevalt küsimuse alla panev; raiskavat elustiili kritiseeriv; kriitiline suhtumine informatsiooni, väidetesse
- **Muunduv** (transformatiivne) – alternatiivsete, vähem keskkonda koormavate elustiilide otsimine, elustiili lihtsustamine; väärtuste teisenemine mittedäästlikest säästlikeks, jms.

Säästva arengu redel

Biotsentriline käsitlus

Radikaalne muutus

Ideaalne mudel

Holistiline arusaam inimese/looduse suhetest; rõhutab sotsiaalset dimensiooni; rõhutab pikaajalist perspektiivi, st põlvkondade ülest perspektiivi; eeldab radikaalset muutust ühiskonnas

Tugeva säästva arengu mudel

Valitsev arusaam: loodusvarad ei ole asendatavad; keskkonnakaitse loob eeldused majanduse arenguks; on vaja tagada keskkonnahüvede säilimine; rõhutab majanduse kasvu ja arengu kvalitatiivseid külgi; rõhutab kohalike elanike kaasamise vajadust otsustamisse

Nõrga säästva arengu mudel

Valitsev arusaam: loodusvarad on asendatavad; majanduse kasv on eelduseks keskkonnakaitsele; keskkond on ressurs, mida on võimalik mõõta ja arvestust pidada; keskkonnaprobleemid on pigem juhtimis- ja korralduslikud probleemid

Tehnoloogial põhineva arengu mudel

Peamine tähelepanu majanduse kasvul; toetumine tehnoloogiale, mis lahendab ka keskkonnaprobleemid (tehnotsentriline käsitlus); looduskeskkonna rolli nähakse määral, mis tagab majandusliku kasvu.

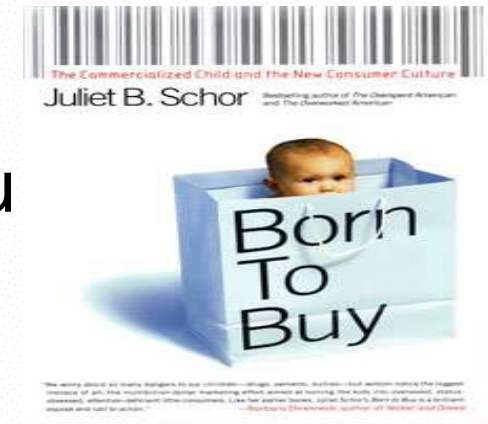
Antropotsentriline käsitlus

Muutuse areng

Vaja paradigma muutust, et mitte elada tulevaste põlvede arvel

Vaja ümber mõtestada:

- Suureneval tarbimisel põhinevat elu
- Naftal põhinevat elu
<http://www.anwr.org/features/oiluses.htm>

Säästva arengu haridus

- Säästvat arengut on vaja õpetada ja õppida. SA mõistmine sõltub palju sellest, *kuidas* seda õpetada, mitte ainult mida õpetada. Erinevad situatsioonid, rollide võtmine, valikute tegemine (*inimene, planeet, tulu*)
- Säästev areng tuleb õppekavast tuua igapäeva-ellu, st õpetada, kuidas ja miks teha valikuid.
- Selleks, et õpetada SA-d, on õpetajatel ja teistel hariduse andjatel vaja teistsuguseid oskusi kui seni.
- SA teadmiste ja hariduse andmine ei pea toimuma ainult formaalse hariduse kaudu ehk koolis, vaid kõigi õppimise vormide kaudu ja eluastmetel.
- Kriitiline mõtlemine, mitmekesisuse soodustamine ja demokraatia edendavad säästvat arengut.